

ביאורים

רבנו בחיי מוסיף למנות, כפי שלמדנו אתמול, קבוצות שונות בדרגת אמונתם ויחסם אל התורה ומצוותיה. הקבוצה השלישית כוללת אנשים שאכן מקבלים את אמיתת התורה אך מתייחסים אליה כאל חוקה שמדריכה את האדם רק בחיי העולם הזה ללא כל השלכה על שחר ועונש בעולם הבא. טענתם מבוססת על העובדה שהשכר שנכתב בתורה עוסק בחיי העולם הזה - דגן, תירוש ויצהר, חיי שלום ושלווה וכדו'. כדי לדחות את דברי הקבוצה הזו מביא רבנו בחיי פסוקים רבים המורים על כך שהתורה כוללת גם שכר בעולם הבא ולא רק בעולם הזה. הקבוצה הרביעית מקבלת את ההנחה שהתורה אמנם מדריכה ומכוונת את האדם בעולם הזה, ושגם יש השלכות לכך לחיי העולם הבא, אלא שהם נוהגים בצביעות. כלפי חוץ הם שומרים את התורה אך בסתר ליבם דבקים בתאוות העולם הזה. לכשנביט באנשי קבוצה זו נחשוב שהם תמימים במעשיהם, כשבפועל, הם מבקשים כל העת להמשיך ליהנות מהעולם הזה ללא הפנמה אמיתית של דרכי התורה. זאת ועוד, לעיתים התורה אף משמשת להם ככלי עזר להטות את דעת הבריות לתת בהם אמון. הקבוצה החמישית כוללת אנשים שמכירים בערכה העליון של התורה אלא ששמירתה על ידם נעשית כדי לזכות לשכר טוב מאת הבורא וכמו כן, גם להעריכה ולכבוד על ידי הסובבים אותם. קבוצה זו אפוא, נגועה בנגע החנופה. הקבוצה השישית גם היא מכירה בערכה העליון של התורה אלא שבמעשיהם הם מכוונים לקבלת השכר רק בעולם הזה כתוצאה מחוסר הבנה במשמעות השכר בעולם הבא. הקבוצה השביעית כוללת אנשים המכירים במעלת התורה ובשכר שקיים בשני העולמות - הזה והבא, אלא שהם חסרים את העבודה לשמה, שלא על מנת לקבל שכר ופרס. בכך הם מעידים שקיום התורה נובע מהרצון לקבל שכר ולא מהרצון לקיים את דבר ה'.

הרחבות

• עולם הבא בתורה

הושב פְּעָמִים בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים מִן הַגְּמוּל וְהַעֲנֵשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. היו אנשים שחשבו שהשכר והעונש ניתנים בעולם הזה מאחר ובדברי הנביאים הוזכרו עונשים רבים בעולם הזה אך לא הוזכר עולם הבא. ובאמת, רבים התחבטו בשאלה מדוע העולם הבא כלל אינו מוזכר בתורה אלא רק בדרך רמז?

רס"ג הסביר: "פירשה (התורה) את הגמול בעולם הזה מפני שאין השכל מורה עליו, וקצרה באור הגמול העתיד מפני שסמכה על כך שהשכל מורה עליו. והשנית שדרך הנבואה להרחיב בדברים שהצורך להן קרוב, ולקצר בדברים הרחוקים, וכיון שהצורך הקרוב לעם בזמן שנכתבה להם התורה הוא ידיעת מצב ארץ ישראל אשר הם הולכים אליו הרחיבה להם ביאורו ובמה שיהא בו מפירות (גמול) משמעתם ומריים" [אמונות ודעות מאמר תשיעי, ב].

במשנה בברכות נאמר שכאשר טענו המינים שאין עולם הבא, תקנו לומר במקדש: "ברוך ה' אלוהי ישראל מן העולם ועד העולם" [ברכות ט, ה]. הרב קוק מבאר זאת כך: אילו היה העולם הבא מוזכר בתורה הוא היה תופס מקום מאוד מרכזי במחשבת האדם ובמעשיו עד שלא היה נשאר מקום לעיסוקים חשובים אחרים כפיתוח רגשי אהבה ויראה טבעיים לעבודת ה' ואופנים נוספים להתקרבות אל עבודת הבורא. רק כאשר קלקלו המינים וטענו שאין עולם הבא, תיקנו להזכיר במקדש את העולם הבא, ואמרו: "ברוך ה' אלוהי ישראל מן העולם ועד העולם" [אורות התורה ח, ה].

והמדרגה השלישית, אנשים שנתבררה אצלם אמתת התורה, וחשבו כי הוא מקדש האלהים לישר בה בריותיו בעולם הזה ולהנהיג אותם בו בלבד, לא לגמול בעולם הבא ולא לענש. והטעם בזה מה שהושב פְּעָמִים בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים מִן הַגְּמוּל וְהַעֲנֵשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וכבר האריך רבנו סעדיה זכרנו לברכה בפרשת אם בפקותי (ויקרא כו, א) מה שיתברר בו בטול דעות האנשים האלה.

ובספרי הנביאים סימנים חזקים מענייני השכר והענש בעולם הבא. מהם מה שאמר (קהלת יב, יד): "כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע". ומהם מה שאמר (מלאכי ג, כא): "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם ביום אשר אני עשה", ואמר (מלאכי י, יח): "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו", ואמר (ישעיה סו, כד): "ויצאו וראו פגרי האנשים הפשעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר", ואמר (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים כף נגד בני אדם", ואמר (זכריה ג, ז): "ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה", ואמר (ישעיה סד, א): "עין לא ראתה אלהים וזלתך יעשה למחכה לו", ואמר (דניאל יב, א): "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם", ומהם מה שאמר (ישעיה נח, ח): "והלך לפניך צדקך כבוד יי יאסף", והרבה כאלה מה שיאריך זכרם.

והמדרגה הרביעית, אנשים התקיים בנפשותם ברור התורה ואמתת הגמול והענש בעולם הבא, אלא שנפשותם הטו אותם אל אהבת העולם ותאוותיו, ולקחו מעשה העבודה למצודות, יצודו בהם העולם, וקבלו התורה בגלויים ולא במצפונם, ובלשונם ולא בלבבם, ובכמותם נאמר (ירמיה ט, ז): "בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו", ונאמר (ישעיה כט, ג): "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני".

והמדרגה החמישית, אנשים נתברר להם כל מה שהקדמנו מענין התורה ואמתת הגמול והענש בעולם הבא, אלא שהטו אותם נפשותם לאהבת העולם, וקבלו התורה, וכינו בקבלתה להגיע לגמול האלהים ולשבח בני אדם וכבודם בעולם הזה עליה, והוא שער משערי החנף, והוא השתוף הנסתר.

והמדרגה השישית, אנשים פנו במעשיהם גמול הבורא בעולם הזה בלבד מאהבתם אותו ובחרם בנעימותיו, ואינם מבינים גמול העולם הבא ונעימותיו.

והמדרגה השביעית, אנשים התברר להם כל מה שהקדמנו זכרו, אלא שהיתה כוננתם בעבודתם לאלהים תחלת הגמול בעולם הזה ובעולם הבא, ולא ידעו אפני עבודת יי לשמו, לגדלו ולכבדו ולרוממו למה שיאות לו בלבד. ועליהם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות א, א): "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם".

י"ט אב עבודת האלוהים
שְׁהוּשָׁב - חוזר ונשנה. **וְעֵסוּתָם** - לשון מעיכה. **לְמַצּוּדוֹת** - ללכוד בני אדם. אנשים עושים מצוות רק כדי לגנוב דעת הבריות ולהרע להם. **בְּנִלְוִים** - כמעשה חיצוני בלבד. **אָרְבוּ** - אורב לחברו להרע לו. **לְגַמּוּל הָאֱלֹהִים** - לקבלת שכר בעולם הזה. **וּלְשִׁבַח** - שישבחו אותם. **הַשְׁתּוּף הַנְּסֻתָר** - שעושה את המצווה לא רק לשם ה' אלא גם כדי שיראוהו הבריות ויכבדוהו.